

T O M A S
T R O F I M U K

**SLON NA
KARLOVOM
MOSTU**

Prevela sa engleskog
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Thomas Trofimuk

THE ELEPHANT ON KARLŮV BRIDGE

Copyright © Thomas Trofimuk 2022

By arrangement with Westwood Creative Artists Ltd.

All rights reserved

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

Svaka sličnost s postojećim slonovima,
živim ili mrtvim, potpuno je namerna.

Alea iacta est.

Kocka je bačena.

PRVI DEO

ŠAPUTANJE U TAMU

.....

Možda je sumanuto zamišljati da most ima glas, ali ja sam rekao vrapcu da slon dolazi – sopstvenim glasom. Da bude-
mo načisto, zvuci koje most proizvodi nisu isto što i njegov
glas. Most prosto ne može da ne proizvodi određene zvuke.
Isprekidano pljuskanje dok se voda razdvaja i protiče oko
njegovih potpornih stubova. Ptice koje proleću, gnezde se i
proživljavaju život pod mostom. Ljudska aktivnost na nje-
govoj platformi – stotine hiljada koje blenu u trideset kipova
svetaca i svetih zaštitnika, i pilje u reku. Zaljubljeni parovi,
usamljenici, obespravljeni, budalasti, deca, usahli od starosti,
radoznali. Sve te pojave – svi ti ljudi – prave gužvu, ali oni
nisu glas mosta. Oni su samo stvari, ljudi i stvorovi koji rade
svoje na tom mostu. Ljudi govore u stilu: „O, kad bi ovi zidovi
umeli da pričaju – kakve bi priče ispriповedali!“ E pa, Karlov
most je tu preko šest stotina godina. Zamislite kakve bih priče
umeo da ispriповedam!

Želim da vam ispriповedam priču. Zar nije ova jedno-
stavna rečenica nešto predivno? Jer kad se jednom izgovori,

doslovno svašta može da usledi – svašta je moguće. U ovom slučaju, priču o afričkoj slonici od pet tona, po imenu Hala, koja obara deo istočnog zida u Praškom zoološkom vrtu i beži tromim korakom. Uveravam vas, to nije bučno bekstvo – više je šaputanje u tamu koja okružuje zoološki vrt. U stvari, taj zid ne pušta od sebe gotovo ni zvuka. Nakošava se, i nakreće se, i polako se spušta na podsečeno drveće i žbunje duž oboda vrta uz tih tup udar. Sve se to događa iza same ponoći na moj rođendan dve hiljade osamnaeste, što je šest dana posle praznika Svetog Tome, četiri dana posle proslave Svetog Kirila i Metodija i tri dana nakon Dana Jana Husa. Kad sam se ja rodio, hiljadu trista pedeset sedme, većina ljudi je znala koji je dan samo u odnosu na određena crvena slova, poput dana praznične gozbe ili neke posebne mise. Godinu su retko kad znali.

Možda merkatu posmatraju, iskolačenih očiju i budni, uspravljani koliko su visoki kraj svojih jama dok se slonica pomalja iz sive izmaglice. Svedoci su slonice nesigurnosti u glatkoću asfalta dok okleva i ispituje površinu kolovoza, a potom slonica natenane odlazi.

Znate li kako izgleda merkat? Ne znate? E pa, nimalo ne liči na mačku – zamislite glatkog, tamnookog, pametnog psa koji ume da stoji na zadnjim nogama. Ili radoznalu, mršavu ženu koja ima tamnu senku na očima i nikad ne trepće.

Nije isključeno da je bilo i drugih svedoka. Mogla je neka žirafa podići glavu, širom otvoriti oči i zastati na nekoliko trenutaka da bi osetila zbunjujući miris u vazduhu pre nego što opet utone u san. Možda su se vukovi u zabranu preko puta kompleksa sa slonovima okrenuli ka zvuku i promeškajili se, ali na kraju slonica koja zakoračuje preko pale ograde nije bila dovoljno bučna da predstavlja povod za brigu.

I kao ništa, nestade slonica od pet tona.

Pre nego što počnemo, evo vam jedne pikantne informacije koja bi se s vremenom mogla pokazati kao korisna. Zapravo je to jedina priča koju ćete morati da upamtite. Istini za volju, više je to trenutak nego priča, ali s druge strane, nisu li priče samo zbirovi trenutaka? No bez obzira na to, ovo je jednostavan trenutak: jedna starica stoji na sredini Karlovog mosta veoma rano ujutru. Još sve obavija tama, a svetlost dana tek je prosjaj na obzorju. Taj ranojutarnji sat je redovna pojava u životu te starice – više ne može da spava i uvek joj je zima. Previše je onog što ne može da zaboravi. I krhka je, pa zima ulazi u nju i neće da ode. A evo šta je glavno: stojeći na sredini mosta u mrkloj tami, juri rukom pčelu koja joj zuji oko glave. Oblivena hladnim znojem zato što ne vidi pčelu – samo je čuje – žena raspomamljeno maše po vazduhu. Ali ona je stara, pa je čak i pojam raspomamljenosti kod nje spor. Žena ne dovodi u pitanje činjenicu da većina pčela noću spava – samo hoće da ova jedna ode. Ako upamtite tu sliku starice koja na Karlovom mostu juri rukom pčelu u mraku, biće sve kako treba.

Ukoliko uspeš da mi pokloniš poverenje, dragi čitače, daću sve od sebe da te prevedem s jedne na drugu stranu reke. Svi mostovi su pozivi. Samo se mogu nadati da ćeš prihvatiti moju ponudu. Kao što ćeš videti u slučaju svakog lika ove priče, zvezde nas usmeravaju, ali nas ne obavezuju. *Astra inclinant, sed non obligant.*

Slonica po imenu Hala, koja je u Praškom zoološkom vrtu bila sedamnaest godina, ujutru neće biti tu. Pre doba provedenog u tom zoološkom vrtu proživela je dvadeset jednu godinu u jednom zoološkom vrtu u Nemačkoj, gde su je zvali Hilda koja Jadikuje. Prvi trenuci njenog života odigrali su se u Zambiji, kontinentalnoj državi istočne Afrike koja se graniči s Demokratskom Republikom Kongom, Bocvanom, Zimbabveom i

Tanzanijom – da navedemo neke. Hala, razume se, pamti sve jer takvi su slonovi – pamte. Čuvaju u sećanju svaki miris – koliko god da je opor, ili opojan, ili ogavan. Pamte svaki slučajni susret i svaku nijansu vremenskih prilika. U memoriji drže svako godišnje doba, svaku dužu sušu i svaku olujnu anomaliju. I znaju da nabroje svako rođenje i smrt, i svako preduzeto putovanje. Ali Haline uspomene na sam početak njenog života i na njen dolazak u zoološki vrt počivaju u magli. Moguće je da ne želi da se seća prvih trenutaka svog života. Ili je možda previše tražiti od slona da se priseti nečeg što je bilo pre tri-deset osam godina, pa čak i ako je to slonica koja sve pamti. Ona poseduje svega nekoliko napola zgusnutih fragmenata te uspomene – miris majke i drugih slonica u krdu, kompleksnih zelenih i mrkih boja te zemlje i crvenog neba sunčevog zalaska.

Kad joj je bilo šest dana, Halu su uzeli, razdvojili od majke i krda. To je jedna praznina koja preovlađuje u njoj. Pamti ali ne razume pokrete ljuljanja, uspinjanja i poniranja dok je bila na brodu, miris mora i dizelskih izduvnih gasova, tihog dumbaranja motora. Na brodu, kraj doka u Aleksandriji, Hala je po svoj prilici čula reči kao što su „menažerija“, „Katar“ i „Suec“. Po svoj prilici je bilo novih mirisa – opojnog daha Sredozemlja i čudnog, ljutkastog mirisa koji širi orhideja *Phalaenopsis violacea*, zastupljena sa devedeset dva primerka u spremištu broda. Kada su predstavnici Državne policije Egipta ušli na brod, mislili su da će pronaći oružje, droge i krijumčarenu robu, što su i našli. Nisu tragali za tri slončeta i devedeset dve ljubičastoplave orhideje. Slonovi su već bili problem. Nije postojala nikakva dokumentacija koja bi ih povezivala sa Zambijom, a posada broda nije htela ništa da kaže. Policija je morala hitno nešto da preduzme i Hala je za manje od dvadeset četiri sata bila u avionu i putovala u zoološki vrt u Nemačkoj. Od preostala dva slončeta jedno je uginulo; drugo je otputovalo u zoološki vrt u Kanadi.

Izvesni šaik u Kataru moraće da pronađe neki drugi način da nabavi slonove.

Onog časa kad staje na oboreni zid i udaljuje se od zoološkog vrta krećući se ka gradu Pragu, Hala zna da započinje novu fazu života, razdoblje koje neće biti vezano ni za jedan zoološki vrt, nijedne vrste, imena i namene. Razdoblje u kom će zidovi i ograde biti samo nešto što se zaobilazi.

ŽENA NOĆNOG ČUVARA

.....

8. JUL, 6.15 – VAŠA I MARTA

Iskreno, ovo uvodno poglavlje moglo se podjednako lako zvati i „Psihoterapeutkinjin muž“, pošto je Marta deo priče isto koliko i njen suprug. Ali Marta nije psihoterapeutkinja u Praškom zoološkom vrtu, a Vaša jeste tamo noćni čuvar. Taj zoološki vrt je na obalama Vltave, u praškoj četvrti Troji. Vltava je reka koja protiče kroz grad. Mada bih mogao da nabrojim sve četvrti ovog grada, u čemu bi bila svrha? Mislite da biste ijednu upamtili? Taj zoološki vrt je u Troji. A ja, zanosno divan Karlov most, spajam preko reke Malu stranu i Stare mjesto. Stari grad je prometan, uvek. Trg u Starom gradu pun je turista, a tu si udaljen svega nekoliko blokova od Jevrejske četvrti. Pamtim doba kad je taj trg bio samo smrdljiva, živopisna tržnica, a ne turistička klopka kao što je danas. Ujutru su tuda tandrkala kola puna povrća i voća, pilića i koza, a uveče su se vraćala prazna. Džeparoši su danas sveprisutni kao što su bili i u šesnaestom veku. Izgleda da su džeparoši putnici kroz vreme.

Ali da se vratimo psihoterapeutkinji Marti i noćnom čuvaru zoološkog vrta Vaši. To otvara pitanja prisvojnih zamenica

koje se vezuju za muža i ženu, čak i za partnera i partnerku. Ovo je „moj“ muž, „moja“ žena, „moj“ partner. Kad kažemo „moj“ i „moja“, ta reč sadrži više od podrazumevanog vlasništva. Ali odoh u digresiju. Važno je napomenuti, po mom mišljenju, da Marta u ovoj priči igra centralnu ulogu. To je sve. Ah, i koitus. Zar nije to prekrasna reč? Koitus. Očigledno pozajmljena iz latinskog i označava susret, ili sastanak, ili čin seksualnog odnosa, od *coïre* – sjediniti se, spojiti se, imati seksualni odnos. Da raspoložem nezavisno pokretnim palčevima i rečnikom, mogao bih da vam je potražim, da nađem propisnu definiciju, ali stekli ste predstavu. Pitate se otkud jedan most zna latinski, je li tako? Eto, bile su mi na raspolaganju stotine godina da ga naučim. Ovim mostom je, deklamujući na latinskom, prešlo toliko sveštenika, učenjaka i studenata da bi vam se od njihovog broja zavrtelo u glavi! Trenutno učim ruski. Zdrast-vuj-tje. To je jedan od bar desetak načina da se na ruskom kaže „zdravo“. Koitus je na ruskom koitus ili sovokupljenije. Čuo sam oba ta izraza. Reč koitus sam prvi put čuo od jedne redovnice hiljadu sedamsto devedeset osme (ne pitajte me ništa). Bila je to godina kad je veliki kompozitor Ludvig van Betoven – nizak, naprasit čovek – došao drugi put u Prag. Bio je veoma nizak, i veoma naprasit, i naravno, veoma talentovan. U svakom slučaju, ova priča počinje koitusom, ne Betovenom. Koitus, tras iz vedra neba. Jer što da ne?

Na dan uoči sloničinog bekstva, a nakon smene koja kao da je potrajala mnogo duže nego što zaista traje, Vaša Kiš, noćni čuvar Praškog zoološkog vrta, zavlači se u krevet sa svojom ženom Martom. Svija se tik uz njeno telo kao što uvek čini i sluša joj disanje, koje je duboko, rastegnuto i umirujuće. Rano je jutro, ali u vazduhu je već najava vrelog dana. U junu su bila četiri dana kad je temperatura dosegla trideset dva stepena po

Celzijusu, a ovaj dan obećava da će doneti još jednu vrućinčinu. Vaša obožava te prve trenutke leganja, kad Marta, u svojoj toploj čauri, izranja iz najdubljih stavova sna, a on počinje tek da tone u njegov preludijum. Voli da zamišlja kako je susreće u toj mrklini, u svojevrsnom uzvišenom, polusvesnom činu zajedništva gde se ovlašno dotiču.

Ovog jutra ga iznenađuje jer ječi i pripija se leđima uz njega, opušta se, pa se ponovo gura uz njega. Izvija leđa i još jednom upire u njegovo telo.

„Mazi me“, šapuće, i on čini to što je zatražila. Pošto se obrnula na leđa, Vaša posvećuje pažnju unutrašnjoj strani njenih nogu, a dok stiže do središta, Marta već drhti. Kao na usporenom snimku, ona pruža ruku ka noćnom stočiću i uzima iz paklice cigaretu. Pomera se naviše, zavaljuje se uz gornju tablu kreveta, odiže kolena kako bi mogla da ga posmatra i pali cigaretu. „Da, hvala“, izgovara. Povlači dug dim i posmatra i dalje, kao da je to što se dešava tu dole neki novi-novcati čulni nadražaj, te je opčinjava.

Marta ne puši – više ne. Ovo joj je prva cigareta posle pet, još malo pa šest godina. Za Vašu njeno pušenje eksplodira u novu erotsku temu – novu priču. Nije očekivao da će ga ono toliko uzbuditi. Tim jednim činom njegova supruga je postala neko drugi, neka mračnija i složenija osoba nego što bi bio u stanju da zamisli. Ta nova žena puši u krevetu kao da je nije briga za smrad, niti za sopstveno zdravlje, niti za njegovo zdravlje.

Posle dve cigarete Marta ga povlači naviše, u sebe, i pali i treću. Puši i posmatra ga kako se giba nad njom.

Marta plovi na oblaku zadovoljstva, a u isto vreme doživljava čudno razdvajanje. S lakoćom zamišlja kako sedi na drugom kraju sobe, gde naslonjena uza zid posmatra sebe kako puši

cigaretu i jebe se sa svojim mužem. Godi joj ideja da bude sopstvena voajerka.

Pošto su istrošili snagu, nečujno ustaje iz kreveta i šunja se hodnikom u toalet. *Nećeš ponovo propušiti*, govori sebi. *Ovo je bio samo jedan mali nestašluk. Nisi pušač. To je samo kao baja-gi. I dokle god se ne budemo time opsedali, ostaće nestašluk. Ne razmišljaj previše o tome. Budeš li se opsedala, upropastićeš to.*

One sekunde kad joj se muž zavukao u krevet, znala je da će zapaliti – bila je kupila paklicu cigareta i postarala se budu nadohvat ruke. Želela je da se ta cigareta i navala energije koja nastupa s prvim dimom iskombinuju sa užicama seksa. Možda je htela da dokaže sebi da i dalje u njihovom krevetu može svašta da se desi – htela da Vaša shvati da ona ima neke neobelodanjene trikove, skrivene zalihe žudnje.

A zašto ti je to toliko važno? Kad bi ti ovakvu priču ispričao neki klijent, to bi ga upitala. Zašto? Zato što hoćeš bebu i hoćeš da tvoj muž zna da rođenje deteta može da koegzistira sa uzbuđljivim seksualnim životom. Naravno, nećeš pušiti u trudnoći, iako je tvoja majka pušila kao Turčin dok si ti bila u njenom stomaku. Ispala si kako treba, ali nećeš se tako kockati kad je posredi tvoja beba.

„Moraš li baš odmah da ustaneš?“ Vaša stoji na vratima kupatila.

Poskočivši, Marta uzvikuje: „Isuse Hriste!“ Hitro se briše i vuče vodu. „Nemam nijednu seansu sve do deset.“

„Skuvaću kafu, pa možemo opet u krevet.“

„Ostaćeš budan sa mnom? Nisi preumoran?“

„Dobro se osećam. A u svakom slučaju popićemo kafu.“

„Lepo.“

„Upravo se dogodilo nešto najčudnije na svetu...“

„O?“

„Došao sam kući s posla i legao u krevet sa svojom suprugom, ali tamo je bila neka čudna žena koja voli da puši cigaretu tokom seksa.“

„O? Pa je li bila koliko-toliko dobra?“

„Da ti pamet stane.“

Dok stoji u majušnoj kuhinji i čeka da voda u lončiću provri, Vaša shvata razmere svoga umora, ali isto tako i sreće što je budan s Martom. Pribojavao se tih različitih satnica i njihovog uticaja na njih dvoje. On spava dok ona radi, a ona spava dok on radi i retko kad se sreću a da jedno nije izmoždeno. Nasipa u mlin poslednja zrna kafe i baca kesicu. Obožavaju tu kafu, koja je u manjoj meri produkt fer trgovine i organske proizvodnje, a u većoj naprosto tamna i preukusna. U srebrnom lončiću opaža izobličene odraze kuhinje. Telom mu prolazi nagla drhtavica dok se priseća kako je njegova supruga pušila i posmatrala ga. Žene koje puše nekada su u njemu ubijale svaku želju, a sad ta potpuno suprotna reakcija. Prkosi moći razumevanja.

U frižideru, na najnižoj polici, primećuje flašu vev klikoa, poklon od nekog Martinog klijenta. Zbrinula ju je u frižider i zajedno su se zarekli da će njom proslaviti prvi sledeći događaj – koliko god bio krupan ili sitan – koji bude zahtevao slavlje. To je bilo pre sedam meseci.

Spušta poslužavnik s kafom na krevet.

Marta je navukla belu majicu s kratkim rukavima. „Kako je protekla noć?“

„Posao je bio, pa znaš već, isti kao i uvek. Pratio sam monitore. Vozao se golf kolicima. Ničeg izuzev uobičajenog. Ničeg neuobičajenog, ako se izuzme to što sam okružen sa više od pet hiljada jedinki šeststo osamdeset životinjskih vrsta, među kojima su sto četrdeset četiri vrste na spisku ugroženih.“

„Nabubao si brošuru napamet?“

„Ja sam ta brošura. Ja sam živa brošura zoološkog vrta, ali isuviše retko imam prilike da komuniciram s posetiocima da

bih mogao da pokažem zamašno skladište znanja u koje sam se pretvorio.“

„A tvoje pisanje? Kako napreduješ s njim?“

Ne odgovara joj istog trena. Podešava položaj poslužavnika da bi mu izravnao ivice sa ivicama kreveta, namešta ga prema uglu. „Trenutno čitam. Zato što se ne može pisati ako se ne čita. Čitam Murakamija.“ Ne zna kako da joj kaže da ne piše. Prazna stranica je nekada bila nešto što ga je ushićivalo, ali odnedavno je postala praznina od koje strepi, divljina iz koje ne ume da nađe put do kuće.

„Hoćeš li pisati danas?“

„Pokušaću kasnije da bacim neku reč na papir.“ Bar to je tačno. Pokušava da piše svakog dana i ne uspeva da piše nijednog dana.

Ona otpija malčice kafe, isprobava koliko je vruća. „Obožavam tvoju priču o ženi koja u šumi pronalazi vrata i kuca na njih. Tužna je i divna.“ Tu priču je započeo pre godinu dana. Pročitao joj je prvu grubu verziju.

Prošlog meseca se sastao s Martom i grupom njenih kolega psihologa – pojedini su bili iz Kanade – koji su došli u Prag na nekakvu konferenciju. Pili su zajedno, a ona im ga je predstavila kao pisca, ne kao noćnog čuvara u zoološkom vrtu. Prvi put ga je predstavila tako, a on nije bio siguran zašto je to uradila. Tad je pomislio da se ona stidi njegovog posla. Sitnica, ali još otad mu je brundala u glavi. Marta ne greši kad je posredi etiketija, ali bila je popila nekoliko pića pre nego što je on stigao tamo. Naravno, to je raspirilo pitanja svih za stolom: *Šta ste objavili? Na čemu sad radite?* I komentare u stilu: *O, vi pišete romane – fiktivne romane?*

Vaši je došlo da zavrišti već samo zbog te njihove definicije, svi romani su fiktivni. To je kao kad bi se reklo: „Mogu li da dobijem čašu mokre vode?“ Počutao je i jednostavno odgovorio: „Da. Fiktivne romane.“